

“AYFER TUNÇ ÖYKÜLERİNDE YALNIZLIK”

Araştırma Sorusu: Ayfer Tunç’un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında yer alan öykülerde yalnızlık konusu nasıl ele alınmıştır?

Sözcük Sayısı: 3158

ÖZ (Abstract)

Uluslararası Bakalorya bitirme tezi olarak A dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmada amaç, Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtındaki öykülerde yalnızlık temasının ve yalnızlıktan sıyrılma yollarının nasıl işlendiğini incelemektir. Yazınsal yapıtlarda sıklıkla ele alınan yalnızlık konusunun bu yapıtta yaşamın olağan bir parçası olarak ele alınması ve yalnızlığın nedenlerinden daha çok kişide yarattığı duygu durumuna yer verilmesi yapıt ve araştırma sorusu seçiminde etkili olmuştur.

Tezin giriş bölümünde araştırma sorusuna yer verilmiş, yapıttaki öykülerde yer alan odak figürlerin yaşadığı yalnızlık ve bu durumla başa çıkma yolları genel hatlarıyla değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise öykü figürlerinin yalnızlığı, içinde bulunduğu koşullar ve duygu durumu bağlamında incelenmiştir. Tezin üçüncü bölümünde ise öykü figürlerinin yaşamına hakim olan bu yalnızlık durumundan sıyrılma çabaları üzerinde durulmuş, başka yaşamlara duyulan merakın ve arkadaşlığın sıyrılma yollarını oluşturduğu görülmüştür. Çalışmanın sonuç bölümünde ise değerlendirme sonucunda edinilen çıkarımlar doğrultusunda araştırma sorusu yanıtlanmıştır. Farklı kurgulara sahip olsa da yapıttaki her öykünün aynı ileti çevresinde birleştiği görülmüştür. Bireyin içinde bulunduğu yalnızlığın her zaman belli bir olaya bağlı olarak çıkmayan, mutsuz etse dahi kabullenilen bir duygu olarak yapıtta yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sözcük Sayısı: 176

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ.....	4
II. AYFER TUNÇ'UN "MAĞARA ARKADAŞLARI" ADLI YAPITINDA YALNIZLIK.....	5
III. BİREYİN YALNIZLIKTAN ARINMA ÇABASI.....	10
III.I. MERAK DUYGUSU	10
III.II. ARKADAŞ ARAYIŞI.....	12
IV. SONUÇ	14
V. KAYNAKÇA	15

I. GİRİŞ

Yalnızlık, gerek Türk gerekse dünya edebiyatında en sıklıkla işlenen konu olmuştur. Bunun nedeni, yalnızlığın insana dair en doğal duygu olmasıdır. Kişi, bazen çevresindeki insanların fiziksel yokluğundan bazen de kendisiyle aynı yapıda kişilerin olmamasından dolayı bu duyguya kapılır. Bu durumun getirdiği arayış da yalnızlıktan kurtulmanın çabası olarak kişide görülmektedir. Bireyin yalnızlığı, gerek iç gerek dış nedenler ile kendini iç dünyasına hapsedmesi ya da çevresinden soyutlamasıdır. Soyutlanma durumu çoğu zaman istenmeyen nedenlerden dolayı gerçekleşir ve birey, çevresindeki kişilerden uzaklaşır. Ancak çevresinden uzaklaşıp yalnız kalan kişi bir süre sonra bu yalnızlığa katlanamaz ve yalnızlıktan kurtulmak adına çabalar. İnsan doğasına göre bile birey yalnız olamaz ve eninde sonunda bu yalnızlıktan sıyrılmak ister. Bu sıyrıma yolları daha çok yalnızlığın nedenine göre değişir. İnsan, çevresinin etkisiyle yalnız kalmışsa başkalarının yaşamlarına merak duyarak onların hayatlarına sığınır. Ancak birey sevdiği tarafından “tek” bırakılmışsa sonrasında da bu yalnızlıktan arkadaşlık arayışı ile kurtulmaya çalışır. Ayfer Tunç’un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında da yalnızlık teması her öyküde farklı açılardan yaşanılanların nedeni veya sonucu olarak ele alınmıştır. Yapıtta yer alan öykülerin odak figürleri ya yalnızlık ile şekillenmiş ya da yaşadıklarının sonucunda yalnız kalmışlardır.

Yapıtta yer alan öykülerin her birinde yalnızlık konusu farklı şekilde kurgulanmıştır. Ancak bu kurguların ortak özelliği, yalnızlığın nedenlerine yer verilmemesidir. Ancak öykülerde yer alan uzam ve zaman koşullarından hareketle şehir insanının iletişimsizliğe bağlı olarak bu duyguya kapıldığı görülmektedir. Ancak öykülerin hiçbirinde neden olarak bir olaya yer verilmemiştir. Öykülerde kullanılan zaman kurgusuna bakıldığında da geriye dönüş tekniğinin kullanılmadığı, sadece öykünün birincil zamanına yer verildiği görülmektedir. Yazar, bu tercihiyle yalnızlığın sadece belli koşullara bağlı olarak ortaya çıkmadığını, modern yaşam koşullarında bireyin yaşadığı en doğal duygu olduğu gerçeğini vurgulamaktadır. Bu nedenle yapıttaki “yalnız”

figürlerin bu duygu durumundan sıyrılmaya arayışına girse de koşullarını değiştirmede için başarılı olamadığı görülmektedir.

Bu çalışmada Ayfer Tunç'un bireyin yalnızlığının ve yalnızlıktan kurtulma yollarının *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında nasıl ele alındığı incelenmiştir. Öykülerde kurgulanan figürlerin özellikleri farklılık gösterse de yaşadıkları ortak duygunun yalnızlık olduğu dikkati çekmektedir. Öykülerin ortak bir diğer özelliği ise figürlerin yalnızlıktan sıyrılmaya yollarıdır. Yazar, hiçbir figürü yaşamını değiştirerek “mutlu” olan kişiler olarak kurgulamamış, yalnızlığı hem mutsuz eden hem de yaşamın doğal bir parçası olan gerçek olarak almıştır. Bunun tabii sonucu olarak da figürler ya arkadaş edinerek bu duygudan uzaklaşmaya çalışan kişilerdir ya da başkalarının yaşamını merak ederek kendisiyle ortak duygu arayışına girmiş, yalnızlığı unutmaya çalışanlardır. Bu nedenle çalışmada yalnızlık ve yalnızlıktan arınma çabası olarak öyküler iki başlıkta incelenmiş, arınma çabası ise arkadaşlık arayışı ve merak duygusu olarak sınıflandırılmıştır.

II. AYFER TUNÇ'UN “MAĞARA ARKADAŞLARI” ADLI YAPITINDA

YALNIZLIK

Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtındaki öykülerin ortak özelliği figürlerin içinde bulunduğu yalnızlıktır. Bazı öykülerde yaşananların bir nedeni olarak ortaya çıkan bu duygu durumu, bazı öykülerde ise bireyin içinde bulunduğu koşulların bir sonucu olarak yer almaktadır.

Bireyin kalabalık içerisinde yaşadığı yalnızlık, modern yaşamın getirdiği bir sorunsal olarak edebi yapıtlarda sıklıkla işlenmektedir. Romana ismini vermiş olan *Mağara Arkadaşları* adlı öyküde şehir yaşamını sembolize eden Ayyıldız Apartmanı ve sakinlerinin her birinde yalnızlık ve bunun doğurduğu sevgisizliğin bulunduğu görülmektedir. Yazarın kurgusunda uzam olarak bir “apartman”ı seçmesi, yalnızlıkla karşıtlık oluşturmaktadır. Çünkü “apartman” benzer koşullara sahip insanların bir arada yaşadığı yerlerdir. Yazarın bu tercihinin nedeni bireyin

kalabalık içerisindeki yalnızlığın dikkati çekmektir. Yedi sayısına takıntılı, ilgi görebilmek için aslında kimse tarafından seilmeyen yazılar yazan Ayyaş Yazar'ın, yaşı ve yaşadığı yerin kalitesinin düşüşünün getirdiği endişe ile aslında saygıdeğer biri olduğunu ispat etmek adına rivayet olduğu söylenen hikâyeler anlatan Bezmin Hanım'ın, gene yaşının getirisi olan “yüzündeki hususiyet” ile haksız olduğu hâlde kendini haklı çıkaran “Bunak İhtiyar”ın ve daha birçok farklı hikâyelere sahip figürün evi olan Ayyıldız Apartmanı öykünün başlıca yalnız figürleridir. Apartman, kişileştirilerek yaşlı bir insan gibi betimlenmiş, şehirde ondan daha üstün niteliklere sahip, gösterişli apartmanlardan rahatsızlık duyan, kendisini bundan dolayı değersiz gören bir yapı olarak kurgulanmıştır: *“Bu eller Ayyıldız Apartmanı'nın istediklerini yapacak, büyük iştahla beklediği büyük uykuya onu kavuşturacaktı.”* (Tunç, 42) Yazar, bu yalnızlık hissinin sonuçları ya da kaçış yolları olarak “intihar” ve “ölüm” motiflerini ortaya koymuştur.

Yapıtta yer alan öykülerin bazılarında yalnızlık belli bir nedene dayandırılmamıştır. Bu, şehir yaşamının rutin ve koşuşturması içerisinde yaşanan “sıradan” bir duygu olduğu gerçeğini okura yansıtmak için yapılan bir tercihtir. Yapıtın ikinci öyküsü, *Ses Tutsağı*'nda yalnız bir figürün bir nevi hayatından ve sorunlarından kaçışı yolu olarak seslere sığınması anlatılmıştır. *“Varlığımı unutmak, başkalarına ait hayatların kargın sesleri içinde kendimi unutmak için.”* (Tunç, 52) Öyküde birinci tekil kişi anlatımı kullanılmasına rağmen kişinin iç dünyasıyla ilgili detaylara yer verilmemiştir. Üst katında yaşayan bir kadının ve çocuğunun çıkardığı sesleri dinleyerek kendi hayatından çok onların hayatını düşünmeye ve hayal etmeye başlayan bir kişinin bir süre sonra kurduğu hayallerin etkisi ile neyin hayal neyin gerçek olduğunu karıştırması anlatılmaktadır: *“İnsan gerçeğe yalan arası o incecik çizgide gezinirken, bir tıkırtı ya da bir ince ağlayışla, gerçeklerden tamamen kopup uzaklara gidebilir.”* (Tunç, 54) Yazar, öykü boyunca kullandığı betimlemelerde yalnızca odak figürün davranışlarına yer vermiş, sesleri sıklıkla kullanmıştır. Öykü boyunca konuşmalara hiç yer verilmemiş olmasından ve ben

anlatı olmasına karşın bireyin iç dünyasının açıklanmamasından dolayı yalnızlık duygusu sadece odak figürün davranışlarıyla açıklanabilmektedir. Odak figürün sürekli yukarıdan bir ses gelmesini beklemesi, o seslerle olası bir yaşamı hayalinde canlandırması, sahip olmak istediklerinin yansıması olarak görülmektedir: *“Sevinçle uyanıyordum ve o elleri tutmak, öpmek istiyordum. Oysa hep, gecenin karanlığında kendimi yapayalnız buluyordum.”* (Tunç, 56) Aşkın getirdiği mutluluğun yanında odak figürün bu aşkın gerçek olmayışını fark ettiği yalnızlığın bir açmaz haline gelmesine neden olmuştur.

Yalnızlık ve aidiyetsizlik, yazınsal metinlerde sıklıkla bir arada kullanılan kavramlardır. Yapıttaki *Küçük Kuyu* adlı öyküde de odak figürün aidiyetsizlik hissettiği ortamdan uzaklaşmak isteyerek yalnızlığı tercih etmesi anlatılmıştır. Odak figür, bulunduğu yerden ve çevresindeki insanlardan sıkılarak kendini yalnızlaştırmış bir kişi olarak kurgulanmıştır: *“Üstelik söz bitmişti aramızda. Anlatılacak bir şey kalmamıştı. Bu yüzden kendi kendimizle kalıyorduk. Kendi kendimizle kaldıkça, sıkılıyorduk.”* (Tunç, 129) Odak figür, yalnızlıktan kurtulmanın yolunu ise bulunduğu uzamdan kaçmakta bulmuştur. Ancak bu durum yalnızlığın devam etmesine neden olmaktadır. Odak figür gittiği yerde bir kadına aşık olmuş, onunla arasında yalnızlığın bir ortak nokta olabileceğini düşünmüştür: *“Hülyalı bakan gözlerine takıldım yine. Yalnız bana mı öyle bakıyordu, hep mi öyleydi bilmiyordum. Kadının gözlerinden, solgunluğundan ve inceliğinden hoşlandım.”* (Tunç, 132) Bu kadın; odak figürün yaşadığı gerçekliğin dışında, kendisine benzeyen bir kişi olarak betimlenmiştir. Öyküde kullanılan ben anlatının etkisiyle odak figürün duygularına yansıyan bu algılayış, aslında olmayan “hayali” bir durumdur. Sevgilinin gerçek olmaması, odak figürün yalnızlıktan sıyrılmak için oluşturduğu bir hayal olması, yalnızlığın yarattığı sevgi gereksiniminin bir kanıtıdır.

Yapıtta yalnızlık konusunun ölümle ilişkilendirildiği dikkati çeken bir diğer noktadır. Bireyin yaşlılıkla birlikte çevresindeki insanları kaybetmesi ve bununla birlikte yaşamı sorgulayışı *Gençlik Sabah Çiyidir* adlı öyküde ele alınmıştır: *“Acaba en sona ben mi kaldım?”* diye

düşündü. 'Benim yaşıma gelmiş, tanıdığım, elini sıktığım, aynı masada yemek yediğim, aynı trende yolculuk ettiğim herkes öldü de, en sona mı kaldım.'" (Tunç, 103) Odak figür arkadaşları, tanıdıkları ve daha çok aynı dönemde yaşadığı yaşlılarının ölümüyle hayattan bir şekilde kopmuş olmalarından etkilenerek yalnız kaldığını hissetmektedir. Bu da ölüm gerçeğinin kaçınılmazlığını fark etmesine ve yaşamdaki rolünü tamamlamış olduğu için yaşlıları gibi kendisinin de ölmesi gerektiğini düşünmesine neden olmuştur: "*'Neden?' dedi. 'Neden, insan lüzumundan fazla yaşar? İnsanın yaşayacak şeyleri bittikten sonra, hala yaşaması haksızlık değil mi? Bu da bir ceza mı?'*" (Tunç, 105) Yazarın kullandığı iç monolog ve diyaloglar, odak figürün yaşlılıkla birlikte yaşamda etkin rol oynayamamasının onda yarattığı duygu durumunun okura aktarılmasında etkili olmuştur. Ayrıca Ayfer Tunç, bu öyküsünde odak figürün konuşmalarında eski Türkçe sözcüklere de yer vererek eskimişliğe ve işlevsizliğe vurgu yapmıştır: "*Yalnızlık... Kendine pek sık bahsetmediği, gecesini ve gündüzünü mustarip kılan, zamanın bir türlü geçmeyişinin müsebbibi, hep bu yalnızlık değil miydi? Ama bütün bu müşkül taraflarıyla alıştığı, marazi bir ruhla sevdiği bu acayip bekleyişi meydana getiren de, yine yalnızlık değil miydi?'*" (Tunç, 115) Yaşama sevincini, hayata bağlılığını yitiren ve geceleri uyurken bile sabah uyanamamayı dileyen bu figürü yalnızlığından kurtaracak olan, yaşama olan inancını tekrar kazandıracak olan yaşlı bir kadınla konuşması fikirlerinin değişmesini sağlamıştır: "*Ölüm fikrinin kendinden uzaklaşmış olduğunu hissetti. Bu, ilk ihanetti.*" (Tunç, 120) Yalnızlığa alışmış olan odak figür, ölüm düşüncesinden tamamen uzaklaşmış, ancak bunu yıllardır kendisine hakim olan bu düşünceye ihanet olarak nitelendirmiştir. Yalnızlığın bütün yaşamına yayılmış olmasının "kendine bir koza örmesine" neden olduğunu anlamıştır: "*Yatağına yattığında bu gecenin neşesiyle uykuya dalacağını ve rüyasında gençliğinin en ateşli, en unutulmaz, en cesur hatıralarını bir kere daha yaşayacağını; sabah uyandığında, perdelerine ve yatağına kadar süzülen gün ışığına kızmayacağını, içinin sevinçle dolacağını düşündü.*" (Tunç, 128) Ancak odak figürün yalnızlığın getirdiği ölümü

beklemesi ve hayatının “uzun” olmasından şikâyet etmesi yaşlı kadın ile geçirdiği birkaç saat ile değişmiş ve yaşama sevinci yalnızlığın yok olması ile geri gelmiştir. Figür artık ölmek istemediğini, hayatın hâlâ güzellikleri olduğunu, yalnız olmadığını düşünmeye başlamıştır: *“Niye cevap vermediğini merak ederek doğruldu, kadının, yüzü beyaz bir midye kabuğunu andıran ufacık başı, omzuna düştü.”* (Tunç, 128) Sevdiği kadının da yaşamını kaybetmesi sonucunda içinde bulunduğu duygu durumuna tekrar dönmüştür. Odak figürün çevresinde gördüğü her ölüm olayının onun yalnızlığını yeniden fark etmesine ve yaşamdan kopmasına neden olduğu görülmektedir.

Yapıtta yer alan öykülerde yalnızlığın özlem ve geçmişe sığınmayla birlikte ele alındığı dikkati çekmektedir. Yazarın *Siz ve Şakalarınız* adlı öyküsünde de emekli bir öğretmenin yaşadığı yalnızlık ve özlem kendi dilinden anlatılmıştır. Öyküde yer alan uzamın “huzurevi” olması odak figürün yalnızlığının vurgulanmasında önemli bir noktadır. Öğretmenin huzurevine gelişi, yalnızlığı, geldikten sonra yaşadıkları ve Peri ile tanışması ben anlatıyla okura aktarılmıştır: *“Tek başıma gelmişim. Bir teslim oluş gibiydi her şey. Hayatımın son yoluna tek başıma yürümek istemişim. Siz yoktunuz o zamanlar, kimseler yoktu.”* (Tunç, 143) Öykü, odak figürün biriyle konuşması şeklinde kurgulanmıştır. Ancak bu “birisi”nin kim olduğu bilinmemekte, bu nedenle yalnızlığın bir kanıtı olarak tercih edildiği görülmektedir. Yazar, odak figürün “Siz yoktunuz.” tümcesini leitmotif olarak kullanmış, böylelikle odak figürün yalnızlığına olan başkaldırısını bu tümceyle vurgulamıştır. Odak figürün hissettiği yalnızlık Peri ve Samim Bey’in gelişi ile son bulmuş, ancak yalnız olmadığı bu süre bir zaman sonra beklemediği, istemediği bir ölüm sonucu bitmiş ve figür tekrar yalnız kalmıştır: *“Birlikte yürüdüğümüz bu yolda, şimdi tek başıma yürüyorum, bahçede. Beni yalnız bırakmaya ne hakkınız vardı?”* (Tunç, 151) Yalnız bırakıldığı için üzgün ve kötümser duygu durumuna dönen emekli öğretmenin yalnızlığını sona erdiren arkadaşlığı kendisini yaşama bağlayan bir etmen olarak gördüğü dikkati çekmektedir.

Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında yer alan her öyküde yalnızlık temasının işlenişi birbirinden farklıdır. Bu farklı kurguların ortak yanı ise bireyin yalnızlığının temelinde kent yaşamının yer almasıdır. Odak figürlerin yalnızlığının nedenleri öykülerde yer almamış, sadece içinde buldukları bu duygu detaylı biçimde betimlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında yalnızlığın bireyin hissedebileceği en doğal duygu olduğu, kişinin değiştirmek istese bile bu duygudan kurtulmasının koşullarını değiştirmedeği sürece mümkün olmadığı tezinin öykülerin çıkış noktasını oluşturduğu görülmektedir.

III. BİREYİN YALNIZLIKTAN ARINMA ÇABASI

Arayış, bireyin yalnızlıktan arınma çabasıdır. Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında da figürlerin içinde buldukları yalnızlıktan uzaklaşma isteği duyduğu ve bunun için bir arayışa yöneldiği görülür. Ancak bu çabaya karşın figürlerin büyük bir değişimi göze alamadığı, ancak arkadaşlıklarla ve başkasının yaşamlarını merak ederek bu duyguyla baş etmeye çalıştığı görülmektedir.

III.I. MERAK DUYGUSU

Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında yer alan öykülerde yalnızlığın bireyde çevresine karşı bir merak duygusu uyandırması dikkati çeken önemli bir noktadır. Figürlerin başka yaşamlara karşı duyduğu bu merakın temelinde, yalnızlığın kendisinde yarattığı boşluğu doldurma ve başkalarının yaşamıyla kendininkini karşılaştırma isteği yer almaktadır.

Yalnızlıktan arınma çabasının bir yansıması olan merak duygusuna yapıta ismini veren ve daha önce birçok başarısızlık yaşamış bir yazarın büyük bir hırsıyla yeni kitap yazma aşaması anlatılan *Mağara Arkadaşları* ve yalnız bir adamın anlatıcı olarak yer aldığı *Ses Tutsağı* adlı öykülerde rastlanmaktadır. *Mağara Arkadaşları* adlı öyküde Ayyıldız Apartmanı sakini Ayyaş Yazar yalnızlıktan bir kaçış yolu olarak meraka yönelmiş, bu eğilimini “yazacağı kitap için araştırma yapma” amacıyla açıklamıştır. Bu uğraşın temelinde aynı zamanda çevresinden ilgi ve değer görme isteği de yatmaktadır. Odak figür yazarlıkta başarılı olamamasına rağmen yazmaktan

vazgeçmeyen bir kişi olarak kurgulanmıştır: *“Aslında Ayyıldız Apartmanı, Ayyaş Yazar’a edebiyat konusunda hiç güvenmiyordu. Edebiyattan anladığından değil, Ayyaş Yazar’ın başarı derecesini gördüğünden dolayı.”* (Tunç, 14) Ayfer Tunç’un kişileştirerek bir insan gibi konuşturduğu ve yazarın yaşadıklarına tanıklık eden Ayyıldız Apartmanı, onun başarılı olamayacağını dile getirmiştir: *“Bir gün bir edebiyat dehası olduğunu dünya aleme ispat edeceğine olan inancı zaman zaman zayıflasa da asla yok olmayan adamın, bir ay kadar son derece neşeli, havai bir hayat yaşamasıyla devam ediyor; ama bekleyişin uzamasıyla şekil değiştiriyordu.”* (Tunç, 15) Odak figürün çevresindekilerin başarısız olacağını düşünmesine karşın yılmamasının, apartman sakinlerinin yaşamlarını merakla izlemeyi bırakmamasının temelinde yalnızlık yer almaktadır. Farklı bir çevre ve uğraş edinmek yerine tanıdığı çevreyi merakla izlemeyi seçmesi onun yalnızlıktan sıyrılamamasına neden olmuştur. Yapıttaki diğer öykülerde de olduğu gibi bu öyküde de odak figür yalnızlıktan kurtulmayı istese de rutininin dışına çıkmadığı için başarısız olmuştur.

Yapıtta odak figürün yalnızlıktan sıyrılmaya arayışı olarak merakı kullandığı ve bu merakın hayatının neredeyse tamamını oluşturduğu bir başka öykü *Ses Tutsağı*’dır. Odak figürün üst kattaki daireden gelen seslere karşı bir merak duymasının temelinde “kendini unutmaya” isteği yer almaktadır: *“Kendimi unutmak için, seslerle oyalanıyordum. Seslere veriyordum benliğimi.”* (Tunç, 49) Yapıttaki çoğu öyküde olduğu gibi bu öyküde de yalnızlığın nedenlerine yer verilmemiş, odak figürün içinde bulunduğu bu duygu durumunda uzaklaşma çabası anlatılmıştır. Öyküde bir leitmotif olarak kullanılan “kendini unutmak” sözü de bu çabanın bir yansıması olarak sıklıkla tekrarlanmaktadır. Odak figür üst katta yaşayan kadınla sesler aracılığıyla bir bağ kurmaya çalışmaktadır. Duyduğu sesleri kendi duygularına göre yorumlamakta, kadının da kendisi gibi yalnız olduğunu düşünmektedir. Kurgunun temelini oluşturan bu durum ile yazar, odak figürün duygularını onun sesleri yorumlayışı üzerinden okura yansıtmaktadır: *“Yorgun olduğunu, yalnız olduğunu hemen anladım.” “O kadının*

yalnızlığının sesleriydi bunlar. Şehrin sesleri kesildi, uzaklaştı, doğallaştı. Yalnız kadın ve onun belli belirsiz tıkırtıları kaldı.” (Tunç, 50) En çok ilgisini çeken ses, onun gibi yalnız olduğundan emin olduğu ve zamanla duygularını bile hissettiği üst komşusunun hayatının sesleri olmuştur. Kadının bütün hayatını dinleyerek duygularına, düşüncelerine, davranışlarına ve hayallerine ortak olmuştur. *“Kendimi unutmak isterken, alabildiğine dolu yaşamış ve kırıklıklarla örülmüş bir hayatın içinde; hep ben olarak yorulmuş bir halde; daha önce yaşamadığım bir sokakta, kötü bir apartman dairesinde, kendimi unutmak isterken; bir başkasının hayatının bütün ayrıntılarının içinde bulmuştum kendimi.” (Tunç, 53)* Bulduğu hayattan, istediğinden uzaklaşarak zamanla kendini merakına kaptırmış, komşusunun hayatına bağlanmış ve sesler onun için bir yalnızlığı unutma yolu olmaktan çıkarak tutsağı olduğu bir şey haline gelmiştir. *“Yavaş yavaş kadının tıkırtılarının tutsağı olacağımı bilmiyordum.” (Tunç, 52)* Tüm zamanını sesleri takip ederek ve yorumlayarak geçiren odak figür yalnızlıktan sıyrılamamış, aksine bu duyguyu daha çok hissetmiştir. Yazarın bu öyküde de vurguladığı ileti, yalnızlığın bireyin koşullarını değiştirmeden yok edemeyeceği bir duygu olduğudur.

III.II. ARKADAŞ ARAYIŞI

Ayfer Tunç’un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında yer alan öykülerde odak figürlerin arkadaşlık arayışının temelinde yalnızlık yer almaktadır. Yapıtta nedenlerine yer verilmeyen ancak bireyin mutsuzluğuna neden olan yalnızlık, onun dış dünyadan kendini soyutlamasına ve kendini içinde bulunduğu yaşama ait hissedememesine neden olur. Bu durumda figürlerin kendileriyle aynı duyguları yaşayan, benzer kişi arayışına girdiği görülür.

Yalnızlığın kişide yarattığı mutsuzluğun arkadaşlıkla sona ermesi *Gençlik Sabah Çiyidir* öyküsünde konu olarak ele alınmıştır. Odak figür, arkadaş edindiğinde değişmekte, yaşama bağlanmaktadır. Ancak arkadaşlarının ölümü onun tekrar mutsuz olmasına ve yaşamdan koparak ölümü düşünmesine neden olmaktadır. Yaşlı olması ve yeterince yaşayıp artık yalnızlığı kaldıramayacağını düşünmesi onu ölümü beklemeye sürüklemiştir: *“Ne zaman o*

ilahi ve sonsuz uykuya, huzur veren büyük yalnızlığı erişeceğim, ıstırap haline gelen bu hayat, beni daha ne kadar peşi sıra sürükleyecek, gündün güne, seneden seneye dolaşıp duracak? Yorgunum, çok bitkinim...” (Tunç, 101) Odak figürün ölüm isteği kendisiyle aynı duygu durumuna sahip bir kadınla tanışmasıyla sona ermiştir: “*Ama o, yalnızlığın kendine vergi olduğunu zannediyor, yalnızlığı bu manasıyla anlayabilmeyi, fazladan yaşanmış ömrün, bezgin ruhuna verdiği acıklı bir mükâfat olarak görüyordu. Yaşlı kadının bu sözleri, bu mükâfatın sadece kendine ait olmadığını göstermişti.*” (Tunç, 115) Yalnızlıktan sıyrılmak adına girdiği arayıştan çıkıp kendisi gibi bir arkadaş edinmesi yaşlı adamın yaşama olan inancını geri getirmiştir. Yazar, yaşlı adamın duygu ve düşüncelerindeki bu değişimi iç monolog gibi okuyucuya ulaşma imkânı veren bir anlatım tekniğiyle yansıtmıştır. “*Siyah elbisesi bile, bu hisse bütün ağırbaşlılığı ve ketumluğuna rağmen, kıvrımlarında bir coşkuyla katılıyor; adeta, benim siyah olduğuma bakma, kırmızı kadar, beyaz kadar hayata düşkünüm diyordu.*” (Tunç, 121)

Yalnız bireyin bu durumdan kurtulma arayışının arkadaşlığa bağlandığı bir başka öykü de *Siz ve Şakalarımız*’dır. Odak figür öykü boyunca seslendiği Samim Bey’in arkadaşlığına sahip olmadan önce ve bu arkadaşlığı kaybettikten sonra neler hissettiğini anlatmıştır: “*Denize atılan kitaplar nasıl yavaş yavaş erir de sulara karışırsa hiç olmamış gibi, hayatımın bütün ayrıntıları da öyle gitmiş elimden.*” (Tunç, 143) Odak figürün yalnızlığının Samim Bey ile tanışmasıyla sona ermesi onun bu arkadaşlığı daha fazla önememesine neden olmuştur. Ayfer Tunç’un öyküde kullandığı mektup tekniği odak figürün iç dünyasının anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Çünkü odak figürün Samim Bey’e seslendiği bu bölümlerden anlaşılmaktadır ki arkadaşlık onun yaşam algısını değiştirmiş, mutlu olmasını sağlamıştır: “*Siz geldikten sonra odam neşelendi inanın. Pencereleer küçüldü, kuşlar odama geldiler. Sandalyemi, yatağımı, sürahimi benimsedim.*” (Tunç, 144) Odak figürün odasını algılayışı ve eşyalara yüklediği anlamın değişmesinin nedeni Samim Bey’e olan sevgisidir.

Bireyin kalabalık içerisinde yaşadığı yalnızlık son dönem yazınında sıklıkla işlenen bir konudur. Ayfer Tunç'un *Ara Renkler Grubu* adlı öyküsünde de odak figürün arkadaş çevresi içerisindeki yalnızlığı anlatılmaktadır. Ancak birey kendini bu çevreden soyutlamamakta, aksine arkadaşlarıyla düşüncelerini paylaşmak ve onlar tarafından değer görmek istemektedir. Yalnız olduğu gerçeğini kabullenmenin yanında yalnız olmaktan mutlu olmadığı karşısındaki kişi ile kurmaya çalıştığı diyalogdan anlaşılmaktadır. Figür kendini anlatmaya, düşüncelerini açıklamaya ve sadece iletişim kurmaya çalışmıştır: *"Bazen diyorum ki, ben Allah'ın hatasıyım, başkanımın yığınlar içinden, taşralı üniversite öğrencilerine, cumartesi pazar günleri, düşük bir ücret mukabilinde ayırttığı defolu donlar gibi, talihsiz ve hatalıyım. Bunu bir tek ben biliyorum ve bu yüzden hayatım; büyük kurak bir ovaya yayılmış, damla damla kuruyan bir suya benziyor. Su kuruyor amca. Muhtar su kuruyor! Köylülerin umurunda değil."* (Tunç, 214)

Öykü boyunca odak figürün seslendiği kişinin sözlerine yer verilmemiştir. Bu nedenle konuşmanın bir monolog niteliği taşıdığı görülmektedir. Yazar kurguyu oluştururken yaptığı bu tercihle odak figürün yalnızlığını vurgulamıştır. Alıntıda yer alan cümlelere bakıldığında odak figürün yalnızlıktan sıkıldığı görülmekte, bu duruma olan isyanı "suyun kuruması" bağdaştırmasıyla ifade edilmektedir.

IV. SONUÇ

Bu çalışmada Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında yer alan öykülerde yalnızlık duygusunun nasıl ele alındığı incelenmiştir. Yapıttaki tüm öykülerin bu duygu çerçevesinde kurgulandığı, kent yaşamının kişiyi sürüklediği yalnızlıktan kaçış yollarının da yine benzer olduğu dikkati çekmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde yapıttaki bireylerin yaşadığı yalnızlık, yalnızlığın bireyler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Öykülerde ele alınan bu duygunun temelinde zamanın ve uzam koşullarının getirdiği iletişimsizlik yer alsa da her öykü birbirinden farklı figürler ve olaylarla kurgulanmıştır. Yalnızlık, odak figürlerin çevresiyle ilişkisi, geçmişe duyduğu özlem,

değiştiremediği koşullar, gerçekleşmeyen aşk ya da bulunduğu yere hissettiği aidiyetsizlik duygusu üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde öykülerde odak figürlerin yalnızlıktan arınma çabası arkadaşlık ve merak duygusu üzerinden incelenmiştir. Yalnızlık, yapıt genelinde bireyin günlük yaşamdan kopmasına, soyutlanmasına sebep olan bir etmen olarak verilmiş ve günlük hayata tekrar bağlanmak için de farklı kaçış yolları kullanılmıştır. Yapıtta birey, çoğunlukla ya bir uğraş ve merak içine girerek dışarıya, etrafında olanlara yoğunlaşmış ya da insanın tek olmadığını hissettirebilecek en doğal istek olan arkadaş edinme çabası içine girmiştir. Bu nedenle çalışmanın ikinci bölümü merak ve arkadaş arayışı olarak iki alt başlıkta incelenmiştir.

Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı yapıtında yalnızlık ve bireyin yalnızlıktan sıyrılma çabasının nasıl işlendiği incelenmiştir. Bunun sonucunda yalnızlığın bu yapıtta belli nedenlere ve yaşanan olaylara bağlanmadan yalnızca o duygunun yaşandığı "an" odağında kurgulandığı görülmüştür. Bu özellik yalnızlığın sıradan, herkes tarafından yaşanabilecek bir duygu olduğu iletisinin okura yansıtılmasını sağlamıştır. Odak figürlerin yalnızlığın yarattığı mutsuzluktan arınmak için koşulları değiştirmemesi de bu sıradanlığın bir sonucudur. Bu çalışmada yapıtta yer alan öyküler "yalnızlık" konusu bağlamında incelenmiştir. Ancak bu konu bağlamında çalışmada yer verilen birey-çevre ilişkisinin ise ayrı bir çalışma konusu olarak detaylı incelenebileceği dikkati çekmiştir.

V. KAYNAKÇA

Tunç, Ayfer. Mağara Arkadaşları. İstanbul: Can Yayınları, 2006.